

A falu sociálpolitikája.

(Javaslat a közigazgatási tanfolyamok újjászervezésének tervezetéhez.)

A nemzeti közélet lüktetésének első színtere: a község. E mellett nemzeti életünkre nézve fontos jelenségek arra mutatnak, hogy nemzetállamunk legbiztosabb fundamentumát községeink, faluink megerősítése alkotja. Reánk nézve a község, a falu életének irányítása, vezetése, többet jelent az államhatalom általános jellegű rendelkezéseinek, intézkedéseinek individuális kialakításánál. Nemzeti termelésünknek túlnyomóan mezőgazdasági jellege, hazai közegészségügyünknek rendezetlen állapota, a gentryből alakult középosztályuknak elerőtlenedése, ez osztálynál a fejlődő korviszonyok által nagyobb mértékben megkívánt termelőképességének hiánya mind oly jelenség, mely a birtokos parasztgazdaosztályra kell, hogy az államférfiak figyelmét irányítsa, mint amely társadalmi rétegből a középosztály erői felfrissülhetnek. Nemzetiségi kérdésünknek a községi életben elhelyezkedett gyökerei, a korviszonyoknak meg nem felelő közigazgatásunk, állami és társadalmi sociálpolitikánknak javarészből a falu életére és viszonyaira irányuló jellege ugyancsak a parasztosztály jelentőségét mutatják.

Ezzel ellentétben azt kell látnunk, hogy a falu, a község nemzetpolitikai jelentőségének tervszerű felismerése hiányzik a kormányok programjából, társadalmunk pedig tagoltasága miatt nem fordíthat ez ügyre kellő figyelmet. A községi élet vezetői nem ismerik sociális köteleességüket, következőképpen nincsenek is a falunak igazi értelemben vett vezetői. A földbirtokos, gazdatiszt, jegyző, orvos, lelkész, tanító azok,

akiknek feladata lenne a falu népének nevelése, vezetése, a cultura terjesztése, közegészségügyi és népjóléti intézmények létesítése és általában a község gazdasági, egészségügyi és szellemi előrehaladásának elősegítése. Nem azokról a helyekről szólnunk, ahol ezeket a feladatokat betöltik, vagy több-kevesebb sikerrel betölteni igyekeznek, mert ezek csak igen szórványosan jelentkező megnyilvánulásai a szociális kötelesség-érzettel és feladatokkal telített korszellemnek. Nemzetpolitikai irányról szólnunk itt, mely a kormánynak és társadalomnak sürgős és komoly feladatául tűzi ki a községek talpraállítását és fokozatos, tervszerű fejlesztését.

A községi élet vezetése sokfelé ágazó feladat. Szolgáltatóra a vezetőknek egymás munkáját megértő, együttes összeműködése szükséges. A lelkész, tanító, orvos szociális feladatai általánosságban különválaszthatók egymástól és bizonyos külön területekre vonatkoznak; a jegyző figyelmének – hivatalából eredően – ki kell terjednie a községi élet minden számottevő mozzanatára, ügyére. Következésképpen hogy sikerrel tölthesse be feladatát, ennek feltételei: széleskörű ismeretek, emberi nemes tulajdonok. Hányan vannak az ország jegyzői karában, akik ennek a képesítésnek megfelelnek? És – ismételjük – mekkora az a nemzetpolitikai érdek, melyet a községek ügyeinek intézésével tulajdonképpen gondjaikra bízunk?

Ennek a kérdésnek a fontossága kívánja meg tehát, hogy a jegyző szerepét a falu életében külön tegyük érdeklődésünk tárgyává s ennek alapján foglalkozzunk a jegyzőképzés nagyfotosságú ügyével.

A jegyző valóságos mindenese a községnek. Mindaz, ami a faluban a község népességének fizikai, szellemi, erkölcsi, gazdasági kulturájával vonatkozásban van és történik, a jegyző közreműködését megkívánja, ezért nem elég, hogy a jegyző a közigazgatásnak csak tételes szabályait ismerje, fontosabb ennél az a feladata, hogy érzéke és tájékozottsága legyen minden intézkedésében a község és lakóinak ügyeit a nemzet általános ethikai és a kor szociális követelményeinek megfelelően intézni. Nem az a jó jegyző, aki csak a törvényeket és rendeleteket pontosan végrehajtja és ezenkívül a falujában más egyébbel nem törődik, hanem aki minden egyes intézkedésében a község érdekét lelkiismeretesen szemé előtt tartja, intézkedéseinek hatását mérlegeli és úgy irányítja, hogy azok a falu jólétének tényleg előmozdítására szolgáljanak. Bár a kulturális, gazdasági és egészségügyi tennivalók egész seregében, amely a falu társadalmára vár és amelyben a közigazgatásnak kell irányítólag működni, vezetni, az egyes esetekben kifejtendő gondoskodó közreműködést a törvények-kifejezetten nem teszik kötelességévé a jegyzőnek, ébredező

modern korszellemünk azonban mindnyájunktól többet és egyebet is megkövetel, mint amit írott törvényeink előírnak.

Államhatalmunk részéről a legújabb időben két széleskörű intézkedést látunk, amelybe több irányban bekapcsolódhatik a falu népének érdekeit védő gondoskodás. Az egyik a földművelésügyi kormányzat decentralisálása. A földművelésügyi igazgatóságok szervezésével a kormány az őstermelés hathatósabb védelmét és gondozását kívánja szolgálni. A falu és népének legtöbb érdeke az őstermeléssel kapcsolatos; ha tehát a község vezetői megértik a kormány szándékát és kellő ismerettel és jóakarattal veszik igénybe a kormánytámogatását, a falusi nép gazdasági és kulturális haladásának igazán értékes szolgálatokat tehetnek. Másik irányú, de hasonló célú intézkedése az államhatalomnak a vidéki közegészségügyi felügyelőségek létesítése.

Emellett, ha meggondoljuk azt, hogy a socialismus eszméje az állami és társadalmi életben a gyakorlati feladatoknak egészen új kérdéseit veti fel, amelyek elől a természetes fejlődés érdekében elzárkóznunk nem lehet, és a socialismus eszméje által felvetett nem egy ilyen feladat éppen a községi életben merül fel, hogy a jegyző ezekben a kérdésekben kellően tájékozódni tudjon s nehogy az autodidaxis félműveltsége bármelyik szélsőségnek földjére ragadja, a jegyzők ezirányú képzése, ismereteiknek bővítése mutatkozik szükségesnek.

Ha a községi jegyzők feladatait és a modern kornak részükről is megkívánt magasabb erkölcsi követelményeit szembe állítjuk a képzésükre szolgáló közigazgatási tanfolyamok jelenlegi tanulmányi tervével, azt találjuk, hogy a közigazgatási tanfolyamok bizonyos irányú reformra szorulnak, mely követelményt röviden akként fejezhetnénk ki: bővítsük a tételes anyag socialis tanulmányokkal.

Ezeknek alapján véle vényem szerint a következő concret javaslat volna teendő a m. kir. belügyministeriumnak:

Bővítsék a közigazgatási tanfolyamok tanulmányi anyaga »A Falu socialpolitikája« című heti 1-2 órás collegiummal. Ennek keretében ismernék meg a jegyzőjelöltek a modern kor socialis eszméit, a socialpolitika alapelveit és ezekvilágításában azokat a fontosabb feladatokat, melyeket az őstermelés, ipar, közművelődésügy és közegészségügy közigazgatása körében szolgálniuk kell. Az előadás gyakorlati vonatkozású lenne. Az egyes előadók, a tanfolyamok számához képest négyen vagy öten, a tanfolyamok helyeihez tartozó vidékek közigazgatási tisztviselői, akadémiai tanárok vagy a szervezés alatt álló földművelésügyi igazgatóságok vezetői közül választatnának, a Főiskolai Socialis Telep részéről, akiket a telep elnöksége a földművelésügyi államtitkár meg-

hallgatásával hozna kinevezésre javaslatba a belügyministernek. Az előadók kiválasztása és az előadások tervének állandó gondozása azért lenne a Főiskolai Socialis Telepnek tisztje, mert ez az a szerv, melynek feladata a társadalmi munkának, a társadalom irányeszméi és a gyakorlati tudományok kutatásaiból levont eredmények szerint megállapított irányokban való szervezése és ellátása. Intézményében a socialis eszméknek bár egységes irányítása mellett, de a feladatok természetéhez képest differenciáltan végzi a munkát. A közigazgatási tanfolyamokra kinevezett előadóit évenként 3-4 hetes tanfolyamra központi telepére összehívva, egységes képet és áttekintést tudna azoknak adni a socialis feladatok egészéről. Ez által erős kapocs létesülne az intézmény és a közigazgatási tanfolyamok ez előadói között. Kinevezésük három vagy öt évre szólna.

A jegyzőképzés másik irányú fejlesztése arra vonatkoznék, hogy ezek a tanfolyami előadók a tanfolyamot végzettek közül néhány éber socialis szellemű jegyzőjelöltet a Főiskolai Socialis Telepnek arra ajánlanák, hogy a Telep gyakorlati tanulmányi ösztöndíj adományozásával 2-3 évre felmentse az illetőket a megélhetés gondjaitól s lehetőleg azon a vidéken, ahol- majd mint jegyzők alkalmaztatni kívannak önálló socialis működési körrel bizassanak meg és az egyes nagyobb munkakedvű fősolgabírák mellé osztassanak be, esetleg a földművelésügyi igazgatók mellé is, akiknek részben utasítása, részben felügyelete mellett gyakorlati socialis tevékenységet kellene kifejteniök. Munkájukról időnként, negyed- vagy fél-évenként, jelentést készítenének és évenként néhány hetes tanfolyamra összejönnének a Főiskolai Socialis Telepen. Mint-hogy ma a közigazgatási tanfolyamra csak a nyolczosztályú középiskola elvégzése után vétetnek fel a jelentkezők, a főiskolai jellegű tanfolyam elvégzése lehetővé tenné számukra a Főiskolai Socialis Telep keretébe való beilleszkedést

Kimondandó lenne a belügyminister részéről: 1. hogy ezeknek a 2-3 évre ösztöndíjazott jegyzőjelölteknek 2-3 évi megfelelő sikeres működésük után szerzett működési bizonyítványuk egyenlő jelentőségű a más főintézeteken szokásos kitüntetéses érdemfokozattal, azaz annak erkölcsi jelentőségével, miért is a fősolgabírák az ilyen bizonyítvány nyal pályázó jelöltet kötelesek legyenelv jelölni; 2. a társadalmi közigazgatásban megfelelő sikerrel eltöltött működési idejük a jegyzői nyugdíjba egészen vagy részben beszámítandó.

A jegyzőképzésnek ilyen módon javaslatba hozott reformja főbb vonásaiban a következő eredménnyel járna

Emelné, erős alapra helyezné – a gyakorlati munkában annyira fontos – egyéni képesítést. A közigazgatás reformját gyökerében kezdené meg. Nem szervezeti kérdésben látná a

reform igazi alapját, hanem az emberi, az erkölcsi érzés és tevékenység fokozásában. Nem új ügykört tűzne ki a jegyzőnek, hanem arra serkentené, hogy feladatát az állam és a társadalom fokozódó igényei és követelményei szerint lássa el. Hivatása tudatában levő jegyzői kar alakulásával a főszolgabírók felmentetnének az elemi teendőkre irányzott felügyelet mai terhes munkájától, hogy több időt és erőt fordíthassanak a közigazgatás tulajdonképpeni feladataira és hatályosabban, ellenőrizhessék, irányíthassák a jegyzők működését járásukban.".

Ez az állapot a közigazgatás további fejlesztésének azt az irányelvet jelölné ki: kisebb területek, kisebb közigazgatási körzetek, intensivebb és a nemzet nagy érdekeit szolgáló socialisabb irányú igazgatás.

Ifj. Erődi Béla.